

Juha Itkonen

TM, Surututkija, pastori

Seurakunnan tuki lapsen kuoleman aiheuttamassa surussa

Tule rohkeasti lähelle, viivy vierellä ja anna käytännön apua

Kun lapsi kuolee, seurakunta voi olla perheelle suurena apuna. Tässä kirjoituksessa käsitellään erityisesti Suomen evankelis-luterilaisen kirkon surutukea paikallisseurakunnissa, mutta myös muut uskonnolliset yhteisöt ja sairaalasielunhoito ym. erityistehtävissä toimivat seurakunnalliset auttajat voivat näitä ohjeita soveltaa.

Kaikessa annetussa tuessa ja kaikessa kohtaamisessa keskeistä on surevan ehdoilla meneminen. Se tarkoittaa kuuntelemista, kuuntelemista ja kuuntelemista. Se tarkoittaa tilan antamista surulle siinä määrin kuin sureva tahtoo sille tilaa antaa. Joskus lapsensa menettänyt tahtoo puhua surustaan ja kerrata yksityiskohtaisesti lapsen kuolemaan liittyviä tapahtumia. Tällöin seurakunnan työntekijän on jätävä rohkeasti kuuntelemaan ollakseen surevalle tukena. Joskus lapsensa menettäneet ovat kertoneet tarinansa jo niin monelle, että enää seurakunnan työntekijälle ei jaksu kertoa juurta jaksan jokaista tarinan vaihetta. Seurakunnan työntekijän on siis annettava tilaa sen verran kuin sureva tarvitsee.

Kirkollinen usko kuoleman voittavasta rakkaudesta olisi ensisijaisesti hyvä näkyä rohkeutena viipyä sielläkin, missä kuolema on kohdannut perhettä ehkä vaikeimmalla mahdollisella tavalla - lapsen kuolemalla. Asioiden selittely parhain päin tai Jumalan puolustusasianajajana oleminen eivät kuulu vaikuttavaan seurakunnalliseen surutukeen. Ei myöskään ole paikallaan vakuutella, että kaikki kääntyy vielä hyväksi tai kaikella on tarkoituksensa. Uudesta lapsesta puhuminen ei myöskään ole paikallaan, saati se, että kuolleen lapsen vanhemmat ovat vielä nuoria tai että oli jotenkin hyvä, että lapsi kuoli juuri sillä tavalla kuin kuoli. Vanhempia ei kannata myöskään lohdutella sillä, että taivaassa lapsella on hyvä olla tai että he kasvavat paremmiksi ihmisiksi lapsen kuoleman takia. Oli tarkoitus kuinka hyvä tahansa, surua ei pidä yrittää vähätellä. Vaikka uuden lapsen syntymä usein helpottaakin surua, se ei korvaa menetystä. Vaikka taivaassa lapsella onkin hyvä olla, siitä vanhempi helposti ajattelee, että oliko hänen luonaan sitten niin paha, että lapsi piti ottaa pois. Jos surevat vanhemmat itse tukeutuvat näihin ajatuksiin siten, että he saavat niistä toivoa, niitä ei tietenkään pidä tyrmätä, vaan antaa tilaa niillekin.

KÄPY

Lapsikuolemaperheet ry

Tuki ennen hautajaisia

Mikäli seurakunnan työntekijä on syystä tai toisesta mukana kohtaamassa lapsensa menettänyttä perhettä välittömästi kuoleman jälkeen, rauhallinen läsnäolo ja se, että arki sujuu ensimmäisinä päivinä, on olennaisinta. Kukkien ja surukirjojen sijasta voi tuoda sämpylöitä, ruokaa tai lapsille jätetelöä tapaamisen ajaksi. On hyvä varmistaa, minkä tukimuotojen kanssa perhe on ollut tekemisissä aiemmin ja onko esimerkiksi kriisiapua annettu ja haluaako perhe sellaista. Jos sellaista ei ole saatavilla, seurakunta voi mahdollisuuksiensa mukaan sitä antaa. Ensimmäisinä viikkoina on tärkeää varmistaa, että perheen arki pyörii. Tärkeää on huomioida koko perhe ja myös isovanhemmat. Naapureitakin voi käydä jututtamassa ja rohkaista heitä perheen tukemiseen arkisissa asioissa, kuten ruuanlaitossa, lasten harrastuksiin viemisessä, lumenluonnissa, siivoamisessa, ruohonleikkauksessa yms. käytännön työssä. Myös seurakunnan vapaaehtoisia voi näissä tehtävissä käyttää. Kaiken pitää luonnollisesti tapahtua vanhempien luvalla, mutta mikäli nämä heti menetyksen jälkeen kieltäytyvät, heiltä voi asiaa kysyä myöhemmin uudelleen, koska menetyksen ensi päivinä traumaattista menetystä seuraa usein niin sanottuja dissosiativisia oireita, kuten sumuisuutta, muistin pätkimistä ja epätodellisuuden tunnetta. Siksi on hyvä jättää sureville yhteystietoja ja olla itsekkin myöhemmin aktiivinen yhteydenotossa.

Menetyksen tekeminen todelliseksi on tärkeä surutuen tehtävä. Jos kuollut lapsi ei ole onnettomuuden tai muun syyn takia ulkonäöltään sellainen, että on parempi olla näyttämättä häntä sisaruksilleen, on koko perheelle hyvä yrittää järjestää tilaisuus, jossa he voivat hyvästellä lapsen, nähdä hänet ja koskettaa häntä. Tämä tilanne voi olla myös hautajaisten yhteydessä.

Hautajaiset

Yksi kirkon erityisen tärkeitä tehtäviä on järjestää yhdessä omaisten kanssa sellaiset hautajaiset, joissa kuolleelle lapselle voidaan jättää jäähyväiset mahdollisimman hyvällä tavalla. Hautajaisissa perheen suru liitetään suurempaan yhteisöön, mikä on erityisen tärkeää kuolleena syntyneiden lasten vanhemmille. Kuolleena syntynyttä ei tänäkään päivänä lasketa virallisesti ihmiseksi, mutta kirkko voi omalla toiminnallaan osoittaa, että nämä lapset ovat oikeita ihmisiä siinä missä muutkin. Tästä Oulun hiippakunta on antanut hyvät toimintaohjeet.

<http://www.oulunhiippakunta.evli.fi/@Bin/3527047/Tiedote,+Raskauden+aikana+menetettyjen+pienokaisten+hautauskäytännöistä+2015.pdf>

Tärkeää olisi auttaa kaikissa käytännön asioissa, kuten hautapaikan valinnassa ja hautajaisten käytännöissä. Rohkaista pitämään sellaiset hautajaiset, jotka ovat perheelle ominaiset ja "vainajan näköiset". Hautajaisruuan ei välttämättä tarvitse olla perinteinen pitopöytä, vaan omaiset voivat tarjota teinin hautajaisissa vaikka pitsaa ja kokista, jos niin tahtovat. Persoonallisten hautaustoiveiden toteuttaminen ja siinä tuen antaminen voi olla perheelle todella merkittävä asia.

KÄPY

Lapsikuolemaperheet ry

Hautausten toteuttamisessa olisi tärkeää ottaa omaisten toivomuksia mahdollisimman paljon huomioon. Olisi hyvä antaa tilaa myös hieman tavallisuudesta poikkeavillekin toiveille, jos ne ovat omaisille merkityksellisiä. Musiikkitoiveiden suhteen on hyvä olla mahdollisimman hyväksyvä. Tärkeää on ottaa sisaruksetkin huomioon. He voivat iästä riippuen esimerkiksi piirtää tai kirjoittaa runon, joka laitetaan arkkuun mukaan tai luetaan tilaisuudessa. Hautaustilaisuutta valmisteltaessa on hyvä muistaa, että hyvinkin pieneltä tuntuvat asiat voivat olla omaisille äärimmäisen tärkeitä ja niiden epäonnistuminen voi jäädä kalvamaan mieltä pitkäksi aikaa. Siksi on hyvä varata riittävästi aikaa hautajaisten toteuttamiseen ja tilan järjestelemiseen. Papin on tärkeää kuunnella herkällä korvalla, tahtovatko vanhemmat hänen jäävän muistotilaisuuteen ja järjestää aikaa sinne menemiseen, jos he niin toivovat. Usein omaisille riittää, jos pappi on aidosti ja lämpimästi läsnä hautajaisten prosessissa. Evankeliumin julistaminen tai muu opettaminen kannattaa jättää toiseen tilaisuuteen. Rukoukset kannattaa valmistella alhaalta kärsimyksen keskeltä käsin ja varovasti hapuillen kohti kuolemaa voittavaa rakkautta, ellei perheen oma hengellinen tulkinta tapahtuneesta rakennu vahvasti jollekin tietylle uskon tulkinnalle. Tällöin papin on luontevaa lähteä siitä liikkeelle.

Hautajaisten jälkeen

Jumalanpalveluksessa nimen lukeminen hautajaisia seuraavana sunnuntaina ja/tai pyhäinpäivänä on tärkeä seurakunnan käytäntö, joka kertoo omaisille, että teidän menetyksenne koskettaa suurempaa yhteisöä ja että menetys on osa kuoleman voittavan, rakkautta todeksi elävän kirkon elämää. Saarnavuorossa olevan papin on hyvä tarkastella saarnaansa lapsikuolemaperheen näkökulmasta, ettei loukkaisi perheen vanhempia kömpelöillä sanavalinnoilla. Esirukouksessa menetystä on hyvä erityisesti huomioida ja kuolleena syntyneiden lasten osalta lukea heidät sillä nimellä, jonka vanhemmat mahdollisesti ovat antaneet.

Mikäli lapsen hautaan siunannut pappi näkee sattumalta kaupungilla vanhemmat usein pitkänkin aikaa hautajaisten jälkeen, on vanhempien kannalta luontevaa, että pappi rohkeasti kysyy, että miten olette jaksaneet. Avoin kysymys antaa mahdollisuuden olla kertomatta surustaan, mutta tarvittaessa myös kertoa. Papin ei tulisi päättää asiaa - haluaako sureva surustaan kertoa - vanhempien puolesta, saati piiloutua tai paeta heitä.

Pappi voi myös ottaa perheeseen yhteyttä myöhemmin, esim. puoli vuotta menetyksestä ja silloinkin kysellä avoimesti kuulumisia ja sitä, miten seurakunta voisi olla heille avuksi. Tässä yhteistyö diakoniatyöntekijöiden kanssa voi tarjota uusia keinoja perheen auttamiseen. Tarvittaessa voi kutsua sururyhmään tai tarjoutua itse keskustelemaan omaisten kanssa. Olisi hyvä, jos seurakunnassa olisi mahdollisuus käsitellä vaikeita tunteita, kuten syyllisyyttä ja vihaa, jollakin rakentavalla tavalla. Olisi hyvä myös olla avoinna mahdollisille hengellisille kysymyksille ja niiden käsittelylle.

Mahdollisuuksien mukaan seurakunnassa voisi muistaa lapsikuolemaperheitä. Esimerkiksi juhlapyhinä, äitien- ja isänpäivänä voidaan järjestää surullista juhlapäivää viettävien hartaus tai

KÄPY

Lapsikuolemaperheet ry

Tyhjän sylin messu. Siunaavan papin tai muuten perheen tilanteen tietävän seurakunnan työntekijän yhteydenotto lapsen syntymäpäivänä on osoitus siitä, että perheen suru on merkityksellinen ja tärkeä seurakunnalle. Sitä ei tarvitse pelätä, että muistuttaa perhettä menetyksestä. Kuollut lapsi ei unohdu. Suru lapsen kuolemasta ei pääty puolen vuoden eikä vuodentakaa päästä. Suru kestää kauan - usein koko elämän ajan.

KÄPY

Lapsikuolemaperheet ry

